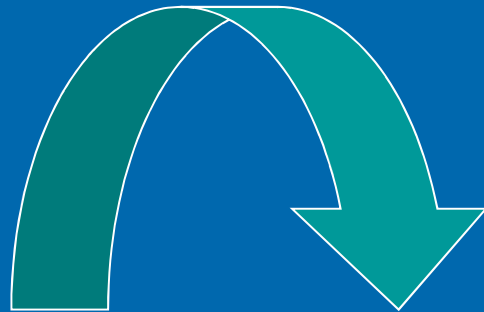

Görög, római orvoslás története

Prof. Dr. Forrai Judit
Népegészségtani Intézet
Orvostörténeti munkacsoport vezetője

Görög-etruszk-római medicina ideológiai korszakok

Theurgikus,
misztikus
szemlélet

- Racionális, naturisztikus betegségelméletek
- Pneuma-tan, empiria, humorál-patológia
- Alapelemek
- Orvosi iskolák: Kos, Knidos, Alexandria
- Hippokratesz

Theurgikus és misztikus medicina

**A gyógyítást a papok és a varázslók
gyakorolták, legfőbb
eszközei: vallásos szertartások,
imák, böjtölések, szelleműzések és amulettek**

Aszklépiosz az orvostudomány mitológiai atyja

Apollón és Khoronis
gyermeke

Apollo- Khoronis gyermeke, Asclepios,

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

kentaur

Kheiron

Asclepios születése

**Császármetszéssel jött a világra Asclepios,
akinek a neve jelentése: kivágni**

➤ Az erdőben felnőtt Asclepoisnak Athéné adott két üvegcsét, a Gorgók vérével.

bal oldali üvegben ***feltámasztás vére***

a jobb oldaliban ***azonnali halál vére***

Aszklépiosz életmentésre használta,

Athéné meggyilkolásra és

háborúk szítására

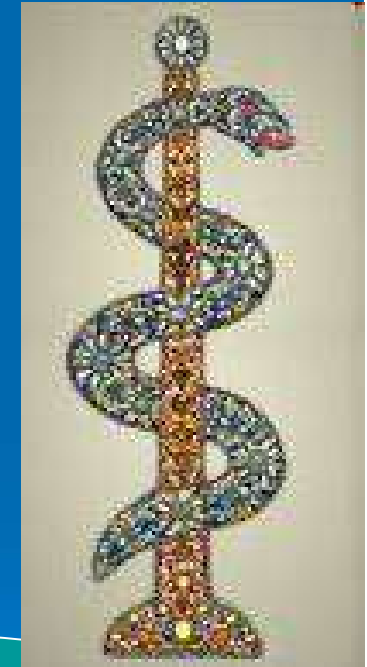
az üvegcséket arany szalagokkal

kötözte Erikhthoniosz kígyótestére.

Aszklepiosz

A kígyó a boton kúszva
jelképezte a vedlésével az
újraéledő testet.

Gyógyító művészet
Szimbóluma
ARS MEDICINAE

Aszklépiosz gyermekei

Podaleiriosz – belső bajok

Panaceia- növényi eredetű
gyógyszerek istennője

Hügeia – tisztaság, egészség

Iaso – a felgyógyulás

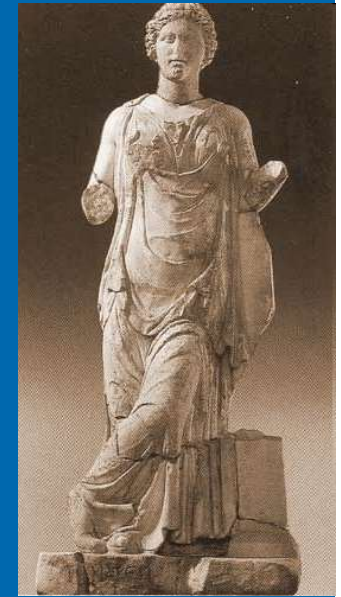
Aceso - gyógyító istenség

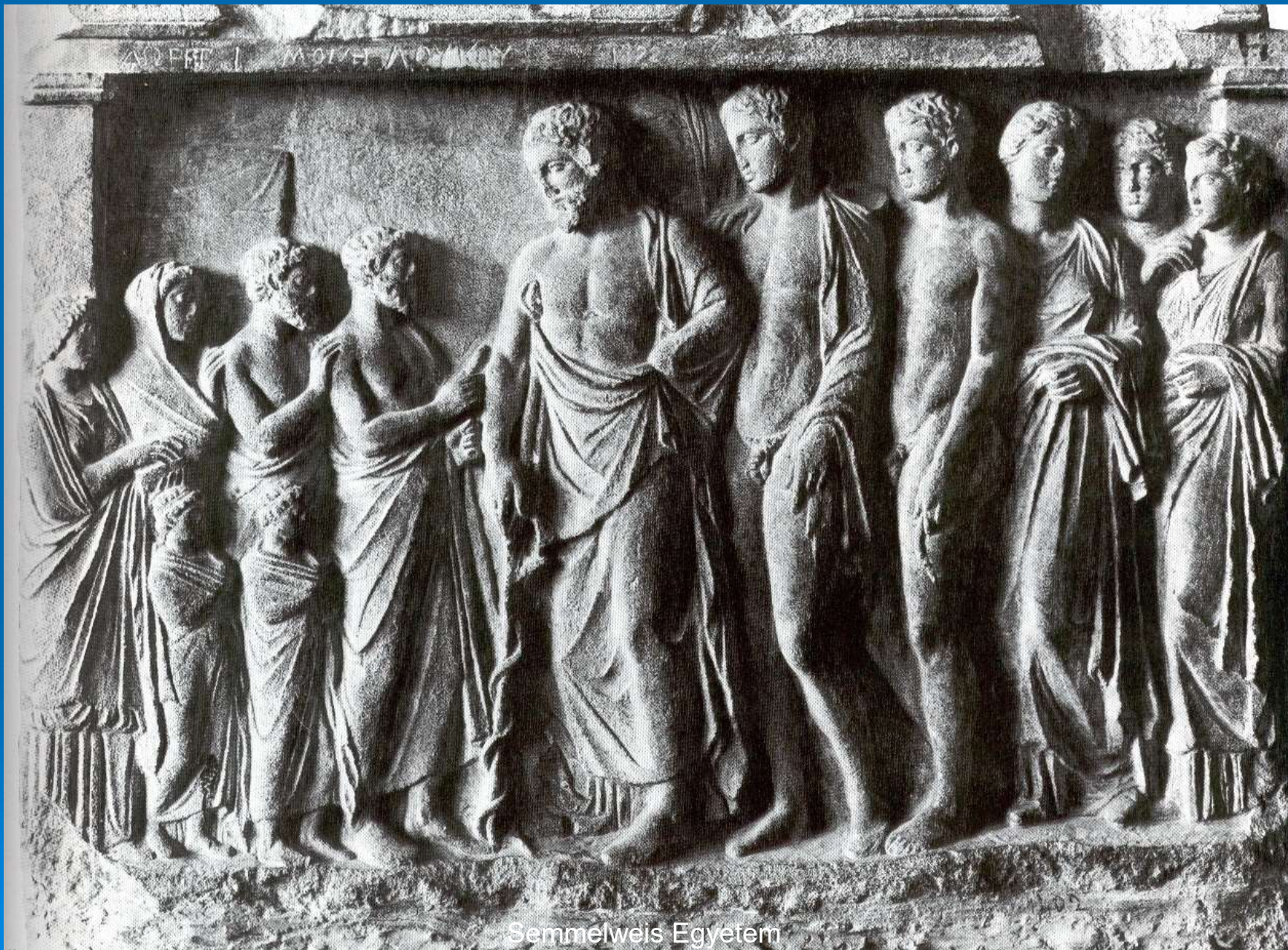
Aglaea- egészség és
ragyogás

Machaon –sebész

Podalirius – gyógyító

Telesphoros-betegségből való
felgyógyulás

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Hügieia

Az egészség, a tisztaság és a közegészségügy istennője, a betegségek megelőzésének és a jó egészség megőrzésének megtestesítője.

Aszklepiosz és Épióne lánya

Hygeia

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

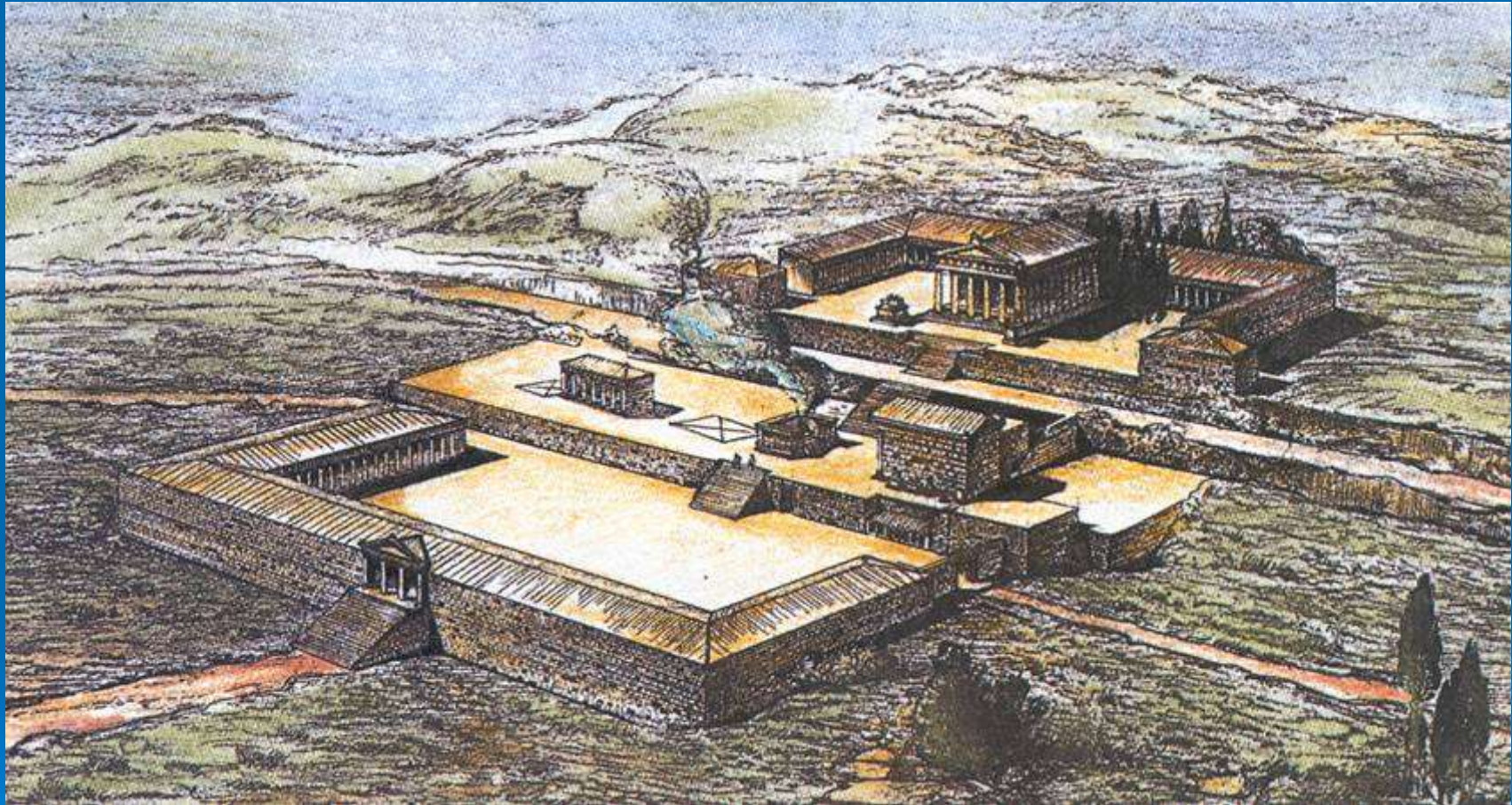
Egészséges életvitel, nevelés, testedzés, testi higiéne 1.

Kr.e. VIII. sz. **Homérosz** (ión görög). Heroikus emberideál.

- **Iliász.** Akhilleusz – bátor, önfeláldozó, erős, ügyes, harcedzett – példakép. Katonai arisztokrácia életfelfogása.
- Irodalmi művek (eposz, mondák, hősi énekek, legendák) meghallgatása. Azonosulás. – Értelmi, érzelmi és erkölcsi nevelés egysége!
- Az **Odüsszeia** – közelebbi múltba, a jelen felé, más ideálok felé visz: leleményes, ravasz, furfangos, eszében bízó. Sok nép városait, s esze-járását tanulta ki. Polgárság példaképe (kereskedelem, kézművesség).
- Gyógyítás, sebellátás

ASZKLÉPEION

- Templom, abaton
- Színház, sztadion
- Templomi alvás (kliné, therapeuta)
- Szuggesztív hatás
  - Komplex kezelés: gyógyszerek, sebészeti ellátás,
  - Mértékletes életmód, testgyakorlatok, fürdő, masszázs,
    - szórakozás, színház, zene, utazás, stb.

Epidauros

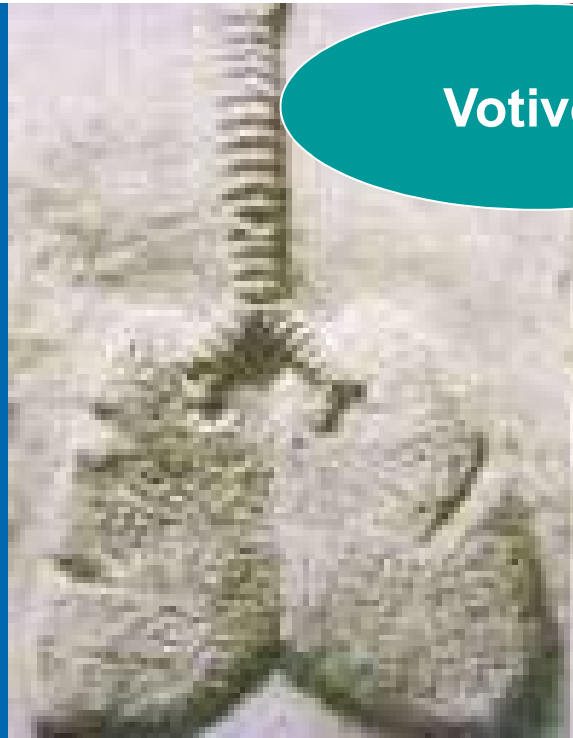

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Votivok

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Silver tetradrachm,
Epidauros, 350-330 BCE

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Utódok nevelése/ gender alapján

- Fiúk nevelése, művelődése – háború, népgyűlés. (Fegyverforgatás, önfeláldozó bátorság, meggyőzés a szónoklatban). Az élő példa ereje. Idősek (és értékeik) tisztelete. Vándorló énekmondók is ezt a példát vitték.
- Első nevelő közeg a *család*. Az *anya* szerepe. Lányok nevelésében - példakövetés. Ház körüli teendők.

Spártai nevelés (Kr.e. VIII-IV. sz.)

- a katonai arisztokrácia hatalma
- — a kiváltságosok földbirtoka azonos legyen
- — étkezésük közösségben
- — gyermekeik nevelése - egységes állami

A nevelés célja: állandó harci készenlét, kíméletlenség, fanatizmus az ellenséggel szemben, uralkodó pozíciók megőrzése.

- Egyéniség elfojtása, egyéni sajátosságok megszüntetése.
- Házasságkötés- és születésszabályozás. Az újszülöttnél az állam rendelkezett. **Taigetosz!!!**
- Testedzés. Szoktatás a bátorsághoz (sötétség – Ø). Sírás tiltott.

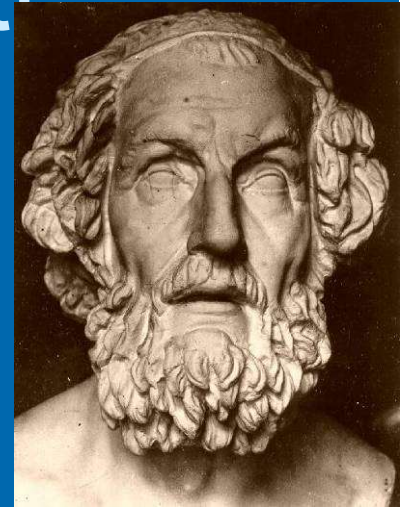
Spártai nevelés 2

- **Fiúk** 7 éves korban táborokba kerültek, Kiválók – csoportvezetők. Kisebektől engedelmességet követeltek. Provokáló helyzetek.
- 12 éves kortól – kegyetlen feltételek mellett nőttek fel. Lopás nem bűn, csak a bambaság, ügyetlenség, ha rajtakapják.
- Értelmi nevelés nem volt. Írás-olvasás, számolás – alig. A kifejezés tömörségét megkövetelték. Spárta államának neve – Lakónia
- Spártát és a hősiességet dicsőítő *versek, énekek* tanulása
- Erkölcsi nevelésének középpontjában: hazaszeretet, fegyelem, idősebbek tisztelete, engedelmesség, az ellenség feltétel nélküli legyilkolása. Harci helyzet esetén engedmények, motiválás

- 20 éves kortól – képzett katonák, a hadsereg tagjai. Megnősülhettek, de 30 éves koruk után élhettek csak együtt feleségükkel. (Idősebbekkel együtt étkeztek.) 60 éves korukig katonakötelesek, nevelésre kötelezettek.
- **Lányok nevelése** – hasonló a fiúkéhoz. Jó atléták, edzettek. Egészséges anyaság érdekében. Hadjáratok idején ők otthonuk védői.

... orvosok Hippokratész előtt

- Homérosz: i.e. 1. évezred:

Az orvosok független, nagy tiszteletű
kézműves-mesteremberek
/architektonikosz/ - a **hadseregben** - Iliász

- Vándorló orvosok /demiurgosz/: cipelték
felszerelésüket és tudásukat – a rövid
békeidőben

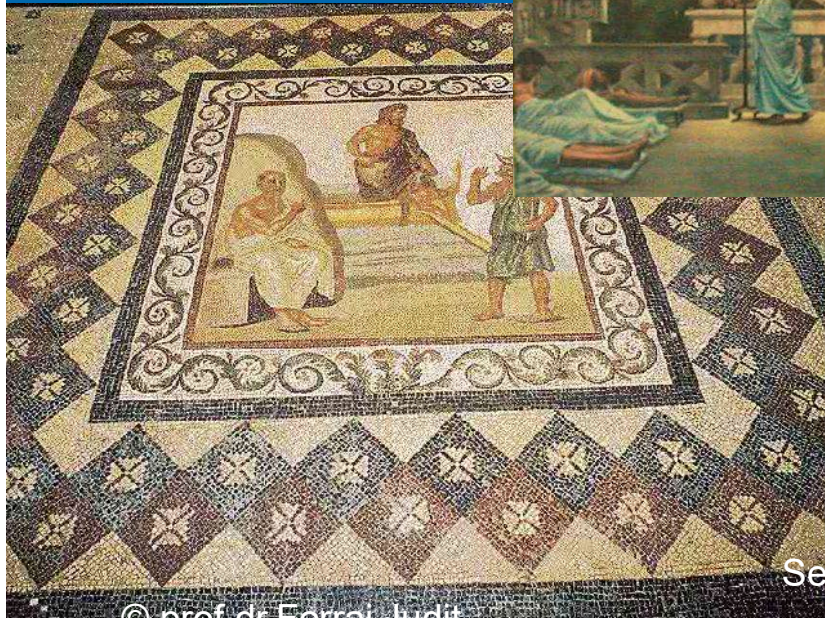

TEMLLOMI GYÓGYÍTÁS

- A templomi gyógyítás sikeres volt a pszichoszomatikus kórképek javításában.
- A templomok mint éjszakai szanatóriumok működtek, a páciensek szép helyeken, szép környezetben, nyugodt, mágikus gyógyító alvások révén lettek jobban, abban a hiszemben, hogy Asculapios meglátogatta őket.

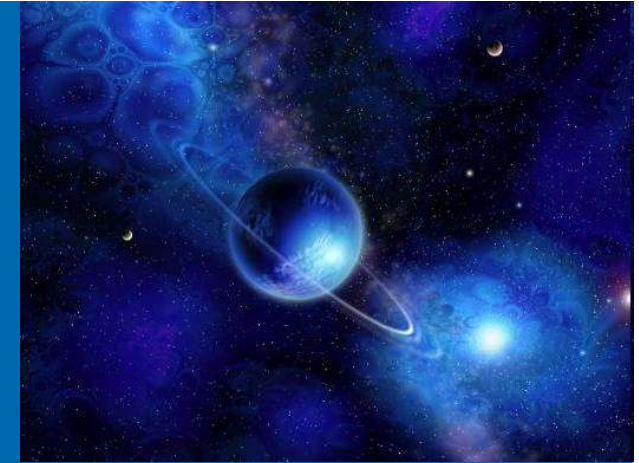
Aszklépcion szanatórium Kos szigetén

➤ Templomi alvás

A görög aranykor

- Természetfilozófia
- Filozófia és medicina kölcsönhatása
- Racionális és materiális magyarázat a világ jelenségeire

mikro

KOZMOSZ

makro

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Az ATHÉNI nevelés

(Kr.e. VI-V. sz.)

Periklész

- Ideáljuk a harmonikus ember: **nyitott értelem, fejlett erkölcsi érzék és fogékonyság a szépség iránt.**
- *Apollói* derű kiegyensúlyozottsága, fenséges nyugalma – és egyidejűleg – a mámor, az irracionális, a fékezhetetlen szenvedély *dionüzoszi* sodrása.

A képzés összetevői

1. *Múzsai képzés.*

Ezen belül:

- a) *Grammatikai-irodalmi képzés:* olvasás, írás, számolás, irodalmi művek
- b) *Kithara-képzés:* énekelt versek, tánc – hangszerkísérettel

A képzés tartalmainak átadása különböző iskolatípusokban történt:

a) *Grammatikai „iskola”*

- betűk, szótagok, nyelvtan, irodalom (Iliász), memoriter, skandálás
- „Pedagógus” – *paidagogosz* – kísérő, rabszolga, erkölcsi nevelő.

b) *Kithara „iskola” a kitharisztész házában: bemutatás, utánzás, elmélet*

- Lírikusok műveinek kíséretes előadása. *Orkesztiké* is folyt itt. Kardalok

c) *Palaisztra* (birkózásra kijelölt hely): gimnasztika, küzdősportok

- harmonikus testalkat (nem háborúra készít fel), edzettség - biztonság

d) *Gümnaszion* – idősebb tanulóknak.

A múzsák

1. Kalliopé: az epikus költészet, a filozófia és a tudományok
2. Terpszikhoré: a tánc
3. Thaleia (Thália): a komédia és a színház
4. Melpomené: a tragédia, a dráma, és a gyászének
5. Polühümnia: a himnikus költészet
6. Euterpé: a lírai verselés és a zene
7. Erató: a szerelmi költészet és a dalok
8. Kleio: a történetírás
9. Urania: a csillagászat és az asztrológia múzsája.

➤ Baráti társaságok összejövetelei – *szümpozionok*

Lányok nevelése – korlátozott. Háztartási, gazdasági ismeretek elsajátítása, anyjuktól varrás, kötés, szövés, fonás. Olvasás, írás anyjuktól, vagy dajkától. Politikai élet- nem az ő számukra. Elzárttságban – a *günakeion*-ban. Legfőbb ékességük – a hallgatás.

Athén – ***erkölcsi*** nevelés fontossága.

Arisztotelész – *katharisz*-elmélet. Az esztétikum átélt elsajátítása segítheti hozzá az embert ahhoz, hogy magatartásában az erkölcsi jót megvalósítsa. A szépnek és a jónak, az esztétikumnak és az etikumnak ez az egysége a görög *kalokagathia* elméletének sajátosan athéni megközelítése.

A hét fő bűn

1. A kevélység
2. A fősvénység
3. A bujaság
4. Az irigység
5. A torkosság
6. A harag
7. A jóra való restség

Kalokagathia *görög embereszmény*

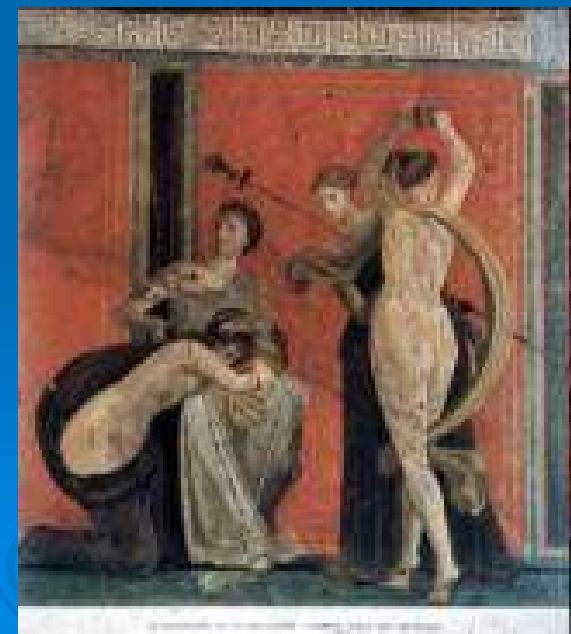

A görögök életeszmenye, a szépség és a jószághoz az erkölcsi és etikai érték is hozzáadódik

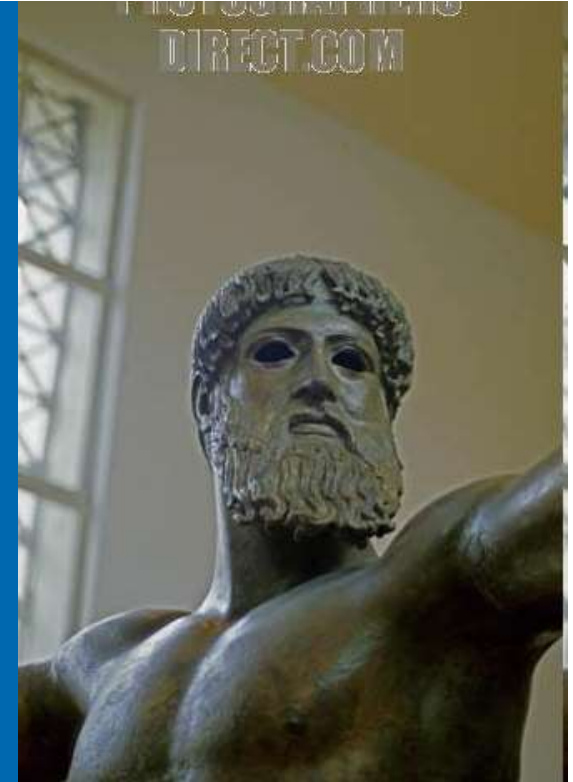
Semmelweis Egyetem
orvostörténet

© prof.dr.Forrai Judit

kalokagathia

a *kalosz*, 'szép' és *agathosz*, 'jó' szavakból): antik nevelési elv, mely összekapcsolta az erkölcsösséget (jó) a szép testi megjelenéssel.

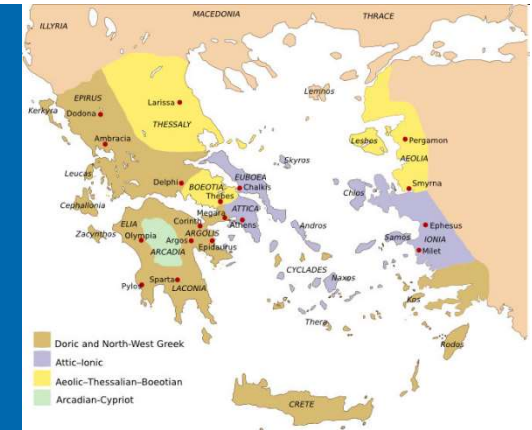
Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Racionális görög orvoslás korszakai

- Hippokrateszi kor (ie. 6-4 sz.)
- Római hódítás- alexandriai orvoslás (ie. 4-
iu-4 sz.)
- Középkori bizánci kor (5-15 sz.)

Gyógyítás, orvoslás

- Empírikus-rationális
- Orvosi iskolák

Knidosz (VII.): Diagnosztika, a betegség pontos megállapítása, klasszifikáció

Kóosz (VI.): Prognózis, terápia

Krotón - fiziológia, episztemológia, pszichológia (Alcmaeon)

Rhodosz - orvos-filozófiai iskola (Pheidias Apollonius)

Küréné – hellenisztikus orvosi iskola

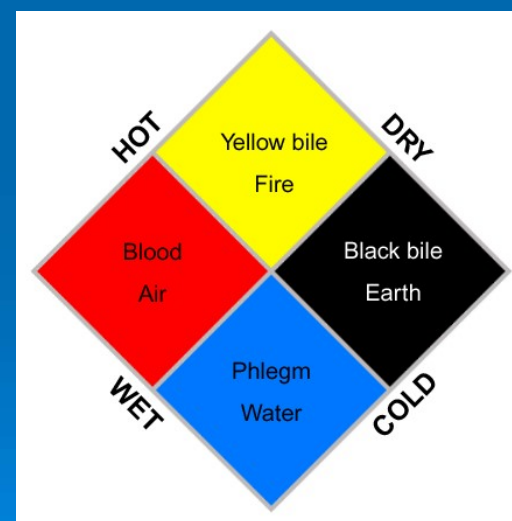
Alexandria – Herophilus – idegek az érzés eszköze, keringés, Erasistratus – nem az életet adó nedvkeringés, légnemű anyag keringése az alapja az életnek

betegség teória

- Humoralpathológiai elv: belső nedvek egyensúly helyreállítása

dyscrasia eucrasia

- Episztemiológia:
Kóros anyag (pathogen agens):
materia peccans
(Epidémiák könyve III és I)

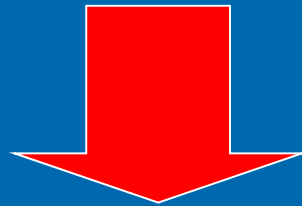
A négy alapelem és nedv *humoral-pathológia*

Tűz alapelem	Levelgő	Víz	Föld
Sárga epe nedv típusa	Vér	Nyák	Fekete epe
Cholerikus alkat	Sangvinikus	Flegmatikus	Melankolikus
Meleg	Nedves	Hideg	Száraz

A teljes szünkrászia, a tökéletes
nedvegyensúly = egészség

Alkatok

- szangvinikus lesz (latinul a vér neve sanguis),
- akiben viszont az epe teng túl, kolerikus,
- akiben fekete epe melankolikus,
- akiben pedig a nyák van túlsúlyban,
flegmatikus lesz egy életen át.

Nedvek egyensúlya - **eucrasia** kóros nedvek - **dyscrasia**

- az egészséges a nedvek (vér, nyák, sárga epe, fekete epe)
- Valamilyen betegség/változás okaként megváltozik a kvalitások egyensúlya
- A szervezet megpróbálja az egyensúlyt helyreállítani (**coctio**), ha
- sikerül, a kóroanyagot kiválasztja a kritikus napon (**crisis**)
- vagy lassan (**lysis**)

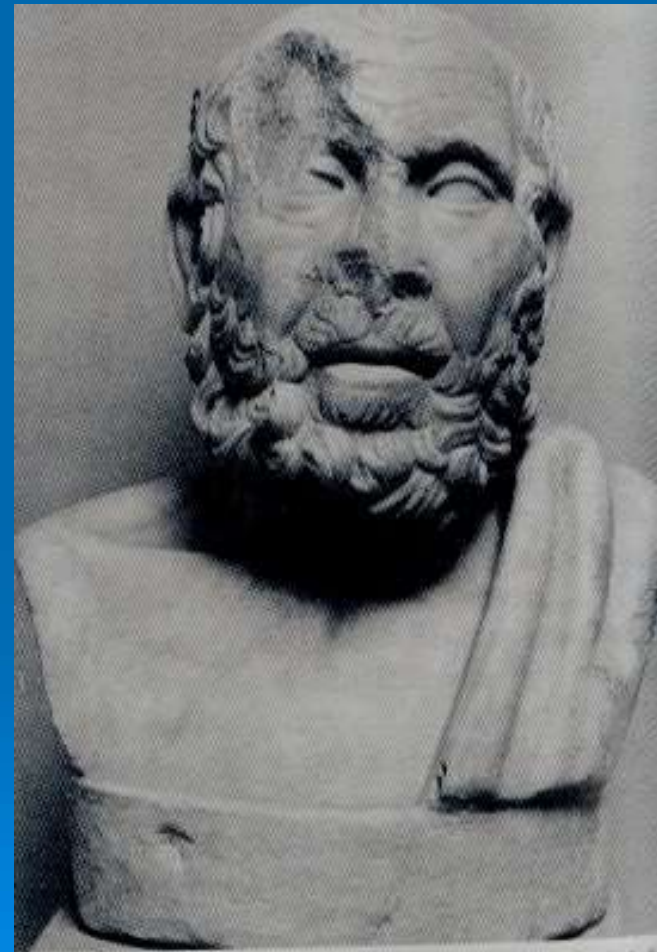
Betegségek stádiumai

- I. káros hatás, nedv-változás
- II. főzés – coctio, láz, genny
- III. krízis, kóros anyagok távozása, láz leesik, gyógyulás

- Terápia: diéta, életmód, mozgás, sport, érvágás, köpölyözés, helyi és általános gyógyszerek

GÖRÖG ORVOSOK

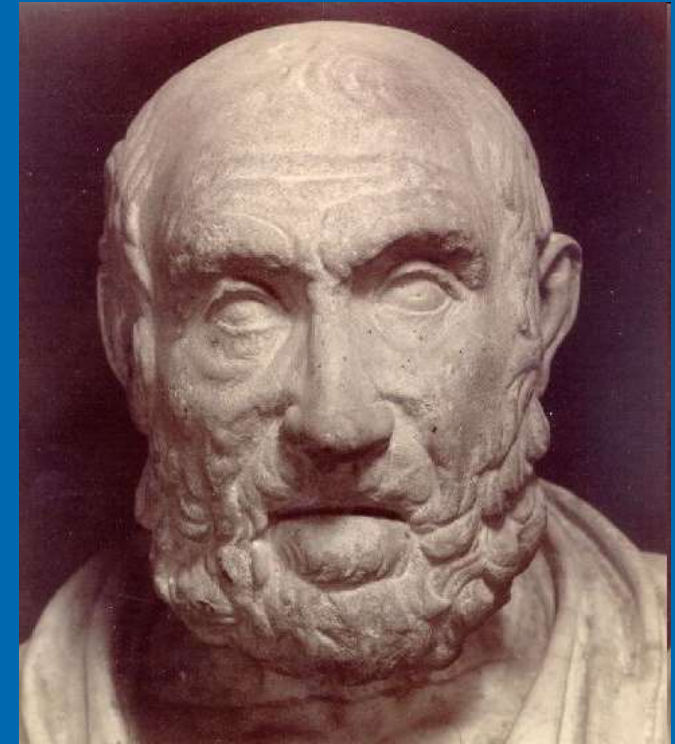
EPIDEMIOLOGUSOK = VÁNDOR ORVOSOK

- A tisztaság fontosságát hangsúlyozták
- Sebellátást végeztek
- Ismerték a szorítókötést
- Hallgatóztak
- Vérlebocsátást használták
- Az életmódnak tulajdonítottak fontos szerepet

HIPPOKRATESZ

- A különböző orvosi iskolák közül a leghíresebb az i.e. 5-4. században működő Kos-szigeti iskola volt, ahol nemcsak a betegség diagnózisát, hanem prognózisát is megtanították, és a beteggel való együttműködést is tanították.
- Hippocrates 70 kötetes Corpus Hippocraticum című művében foglalta össze a gyógyító ismereteit.

Corpus Hippocraticum

- 50-70 könyv...?
- az orvosi tevékenységéről, az ősi gyógymódokról, a fertőző betegségekről, a prognózisról
- a törésekről és az ízületek betegségeiről. Új elemek a Corpusban: a levegőről, a vizekről és a környezetről, a szent betegségekről, a sebészetről, az emberi természetről

Corpus Hippocraticum

Az orvosi mesterségről

Törvény

A régi orvostudományról

Az életmódról

A prognózisok könyve

Epidémiák

A csonttörésekről

Az ízületekről

A levegőről, a vizekről és a helyekről –

földrajzi környezet hatása a betegségek
kialakulására és kórfolyamatára

Az eskü – magas etikai normák

Az emberi természet – a négy nedv tana

A szent betegség

Aforizmak (ars longa, vita brevis)

Semmelweis Egyetem

Orvostörténet

© Prof. dr. Ferrai Judit

Új elemek a Corpusban

- A levegőről, a vizekről és a környezetről
- A szent betegségekről
- A sebészetről
- Az emberi természetről

Az orvos feladata a görög-római kultúrában

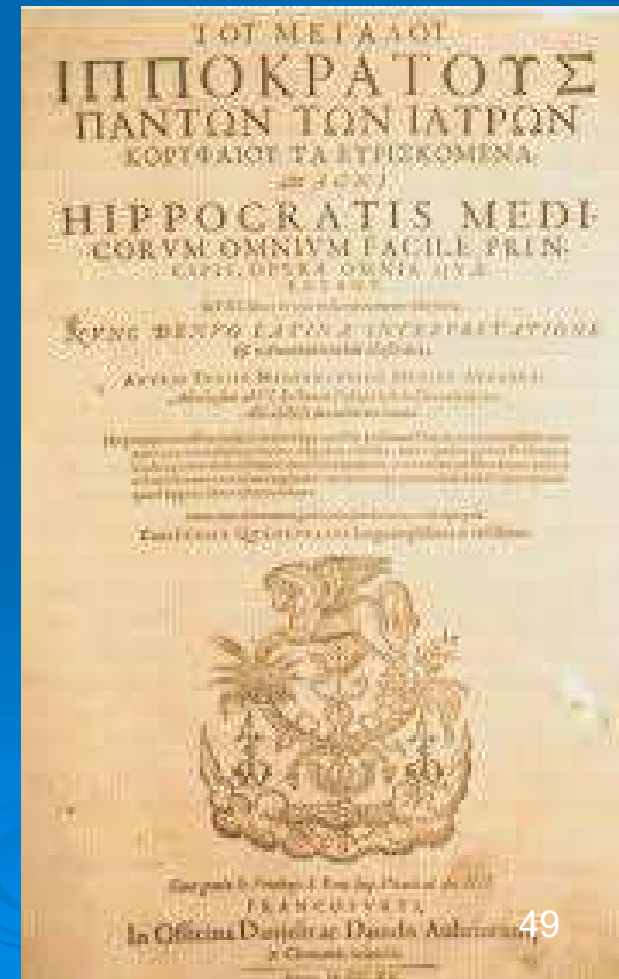
a természet rendjének helyrezökentése

Corpus Hippocraticum

Techné:

Prognózis: betegek egyéni életkilátása,
a betegség várható lefolyása, előrejelzése

Diagnózis: kórisme, átértés,
felismerés, megértés,

Hippokratész az egyensúly, a testi- lelki harmónia keresése

minden betegség **természeti jelenség** törvényszerű lefolyással, tehát megérthető, megmagyarázható, Prognosztizálható központjában nem a betegség, hanem a **szenvedő ember áll.**

nem a diagnózison van a hangsúly, hanem a prognózison és a terápián.

nem a test egyes részeit gyógyítja, hanem **az egészet.**

nem a betegséget gyógyítja, hanem az egyént.

az orvos feladata a természet gyógyító erejének a

segítése

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

medicus curat, natura sanat

50

Orvosi szemlélet nil nocere!- nem ártani!

- a diéta is segíti a természetet
- a drasztikus eljárások (hashajtás, hánytatás, érvágás kerülése)
- óvatos, helyreállító sebészet
- a gyógyíthatatlan beteg kezelésének elutasítása

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Mi a diététika?

➤ Háromféle terápia:

- Kheirurgiké tekhné (sebészet) (fejletlen – nincs altatás, hügiéné)
- pharmakeutiké tekhné (gyógyszerelés) bizonytalan – mert empirikus)
- diaitétiké tekhné - az életmód, életfolyamatok szabályozásával gyógyít – a legfejlettebb 1850-ig!

DIETETIKA = ÉLETMÓDSZABÁLYOZÁS

Életszokásokat az egyén igényeihez rendelték.

- Differenciált étkezés
- Kialakított napirend
- Testápolás
- Testedzés
- Viselkedés szabályai

A HIPPOKRATÉSZI ESKÜ

- Az orvosi etika alappillére a mai napig.
- Az esküt tevőnek kötelező volt a tiszta élet, a betegek iránti elkötelezettség, az oktatója iránti hála, a betegek szolgálata egy életen át. „TISZTA ÉS SZENT”.

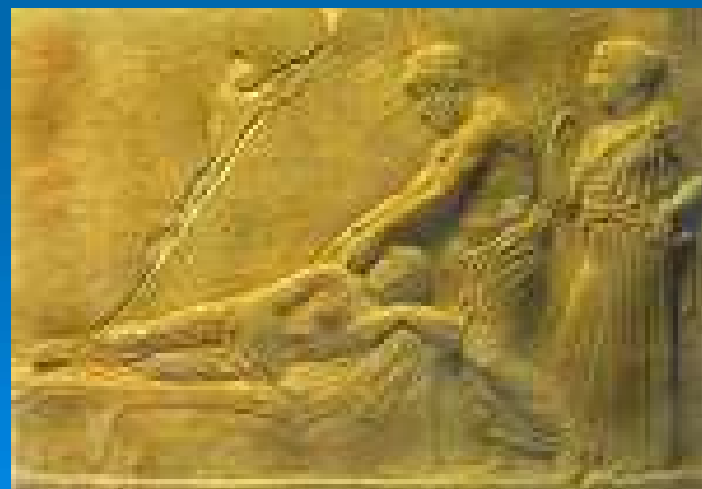
- „Esküszöm a gyógyító Appollóra, Aszklepioszra és Hügieiára és Panakeiára és valamennyi istenre és istennőre, akiket tanukul hívok, hogy minden erőmmel és tehetségemmel megtartom a következő kötelességeimet: tanáromat, akitől e tudományt tanultam, úgy fogom tisztelni, mint szüleimet, vagyonomat megosztom vele, s ha rászorul, tartozásomat lerovom; utódait testvéreimnek tekintem, oktatom őket ebben a tudományban, ha erre szentelik magukat, mégpedig díjtalánul; továbbá az orvosi tudományt áthagyományozom fiaimra és mesterem fiaira és azokra, akik az orvosi esküt leteszik, másokra azonban nem.
- Tehetségemhez és tudásomhoz mértén fogom megszabni a betegek életmódját az ő javukra, és mindent elhárítok, ami ártana nekik. **Senkinek sem adok halálos mérget, akkor sem, ha kérik,** és erre vonatkozólag még tanácsot sem adok. Hasonlóképpen **nem segítek hozzá egyetlen asszonyt sem magzata elhajtásához,** történjék ennek **ellenkezője."**

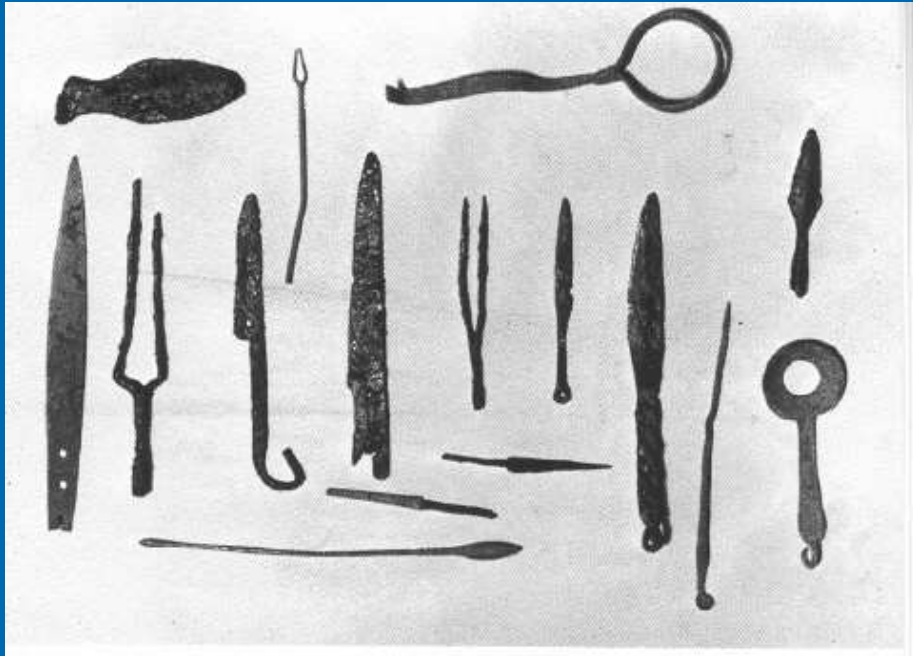
- Tisztán és szentül megőrzöm életemet és tudományomat. Sohasem fogok hólyagkövet operálni, hanem átengedem ezt azoknak, akiknek ez a mesterségük.
- Minden házba a betegek javára lépek be, s őrizkedni fogok minden szándékos károkozástól, különösen férfiak és nők szerelmi élvezetre használatától, akár szabadok, akár rabszolgák.
- Amit kezelés közben látok, vagy hallok - akár kezelésen kívül is a társadalmi érintkezésben - nem fogom kifecsegni, hanem megőrzöm. Ha ezt az eskümet megtartom és nem szegem meg: örvendhessek életem fogytáig tudományomnak, s az életnek, de ha esküszegő leszek, történjék ennek ellenkezője."

A Corpus Hippocraticum üzenete

- A betegségek tárgyilagos megfigyelésének fontossága
- A gyakorlati megközelítés elsődlegessége
- A természetes, konzervatív gyógymódok előtérbe helyezése
- Diéta vs. gyógyszerek,
- gyógyszerek vs. műtétek

Műszerek, gyógymód- gerincferdülés

Orvosi hierarchia

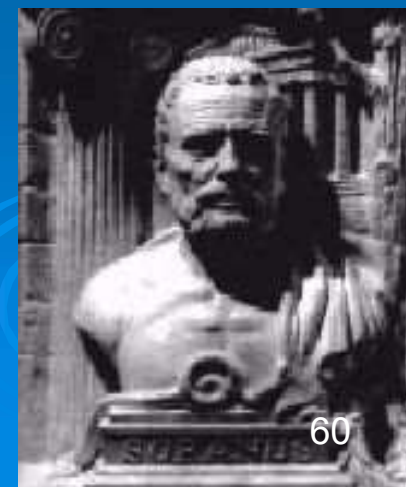
- Általános orvosok – iskola-vezetők - fix árak
- Specialisták – fix árak
- Archiater – városi, majd kerületi orvosok – magas éves állami fizetés
- szakdolgozók: kőmetsző, gyógyfűves, „gyökérgyűjtő” - állatorvos

Speciális státusz: bábák – független munkakör

Hippokratész után Orvosi iskolák

- **Pneumatikusok**- légnemű kóros elváltozás
- **Dogmatikusok**- elméleti okoskodás
- Diocles Carystus - anatomia
- Praxagoras Kos – pulzus
- **Empirikusok**- tapasztalatok
- Serapeios
- Herakleides
- **Methodisták** - parányelmélet
- Soranos

Betegség-elméletek

- **Humoral-pathologia-** testnedvekben a bajok forrása. Polybios
- **Solidar-pathologia** szilárd testrészekben a bajok forrása
Erasistratos, Asklepiades – psychés megbetegedések, tracheotomia
- **Pneuma-tan:** levegő-szerű életenergia a vér keveredésével jut el a szervezet minden részére
Athenaios – alapító, Archigenes – sebészeti műtétek

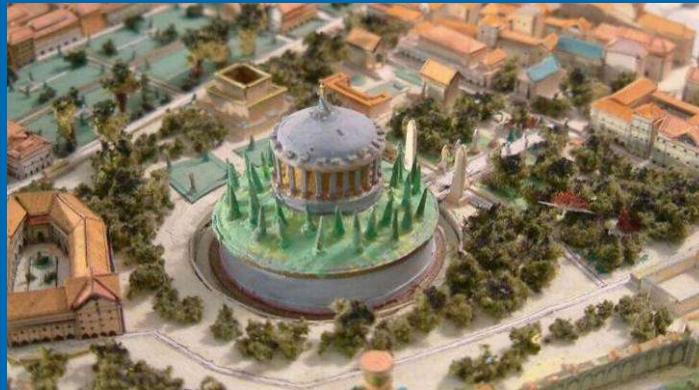
Ókori római /?/ orvoslás

- gyógyítás a Római Birodalomban -

Társadalmi háttér: Róma

Kis városállam – ellenséges környezetben

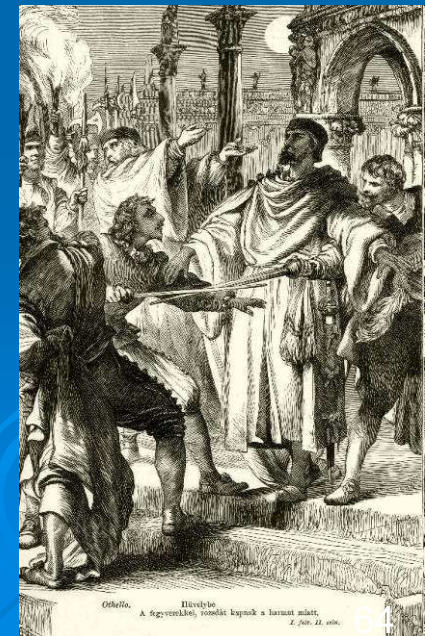

3 korszak

- **Királyság** – házi betegellátás – varázslás
- **Köztársaság** – a görög orvos ellenség
- lassú elfogadás
- **Császárság** – egészségügyi ellátás
– görög orvosok

Népi gyógyítás

- Kuruzslók, vajákosok, füvesemberek, mágusok, csodadoktorok, boszorkányok – méreg is!
- Pater familias – házi receptek

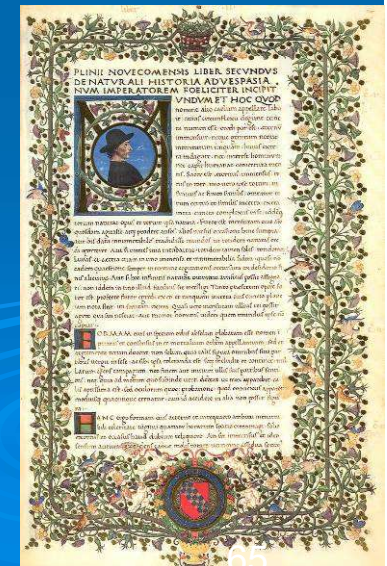

Jeles laikusok

- Marcus Portius Cato: *Commentarius De agricultura*
- Marcus Terentius Varro: *De re rustica*

□ Caius Plinius Secundus: *Historia*

naturalis
© prof. Dr. Földi Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Gyógyító helyek:

- Az orvosok saját házaikban, a város forgalmas utcáit szegélyező **tabernákban**, vagy a fürdőkben rendezték be rendelőiket.
- A mai értelemben vett kórház csak a hadsereg állandó táboraiiban épült. Aquincumban a legiótábor nagyfürdőjének szomszédságában állt a tábori kórház (**valetudinarium**).

Valetudinarium

A tudományos gyógyítás kezdetei

- i.e. 293. Róma: pestisjárvány
- Sybilla-könyvek 9 (jóslatok)
- Insula Tiberiana (Tiberis) - Aszklépieion

A görög orvosok térhódítása

ASKLEPIADES Bythinia - i.e. 91. Róma

Methodista – ‘meditatio mortis’

- „Cito, tuto et iucunde” –biztosan, gyorsan, kellemesen /Cicero, Crassus/
- atomizmus – szolidárpathológia
- fizikoterápia, diéta - bor
- tracheotómia

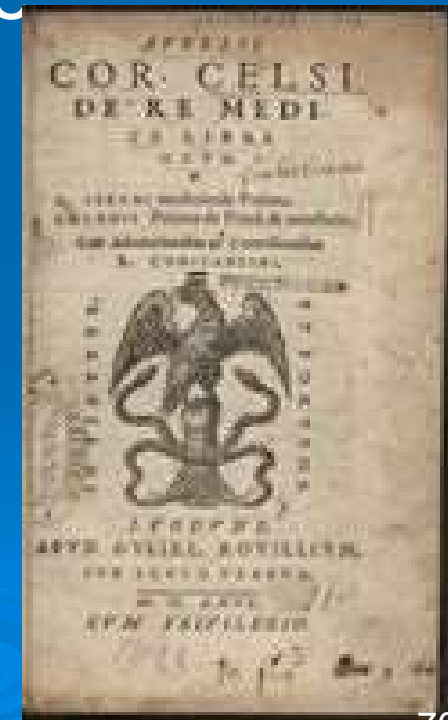

Nagy tudású enciklopedista

Aurelius Cornelius Celsus - ARTES

- Görög tudományos könyvek compilálása
- A görög forrásanyag megőrzője
- De re medicina (8 könyv)
- Dermatológia
- A gyulladásokról
- A szülészetről
- Sebészet

A gyulladás tünetei

- Rubor
- Calor
- Dolor
- Tumor
- Et funtio laesa

Rudolf Virchow (1821-1902)

A nagy görög orvosok

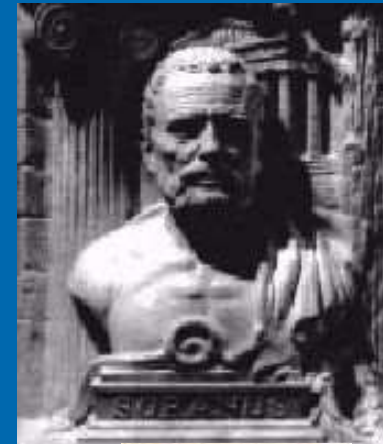
Szóranosz – a szülész

2. sz. Traianus, Hadrianus

Epheszosz /Caelius Aurelianus/

Szülészet – Peri gynaikeion pathón

1. Felkészülés a szülésre – anatómia, élettan
2. Szülés – az orvos, a bába, a szülő nő teendői
3. Női betegségek – életmód, diéta
4. Női betegségek - gyógyszeres, sebészi

Galenosz

- 600 könyv – 20 000 oldal
- A jó orvos - filozófus
- Monoteista – Krisztus, Mózes

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

„Briliáns” kísérletek, megfigyelések

- n. recurrens átvágása - hangszálbénulás
- Medulla átvágása - légzésbénulás
- Gerincvelő átvágása különböző magasságokban – harántlaesiók
- Ureter lekötése – vizelet a vesében termelődik
- Csigolyatörés
– ujjak érzéketlensége

Szülészet

- ❖ Szülészeti műtétek – halott magzaton - **Celsus**
- ❖ Terhes-diéta, gátvédelem – **Szóranosz**
- ❖ Magzati keringés, a szoptatás élettana – **Galenosz**

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Női gyógyítók

- Orvosnők: medica a mammis
- Obstetrices – terhesgondozás
- szülésvezetés
csecsemőgondozás

Orvosi szakirodalom

Caius Plinius Secundus/Maior Historia naturalis

- Menstruáció tisztátalan
- Fűzfa magja – sok termés – meddőség ellen - „a ceaso matris utero”
- cholostrum - előtej
- accesoricus tejmirigyek gyulladása

Sebészet

Gladiátoriskolák, hadi-sebészet

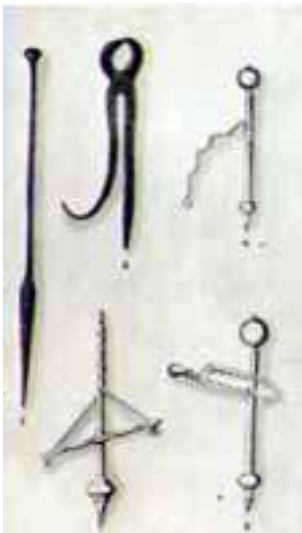
- Kórház - veletudinarium
- Amputatio, ligatura

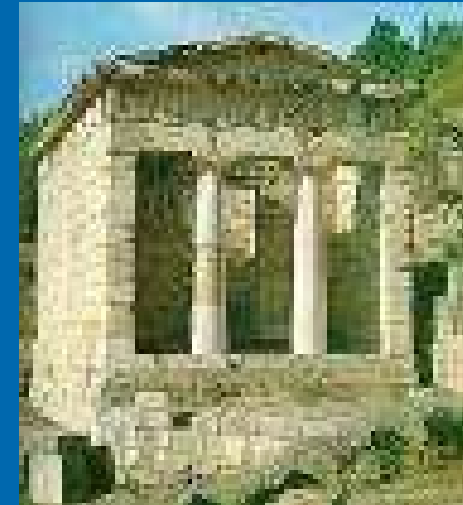
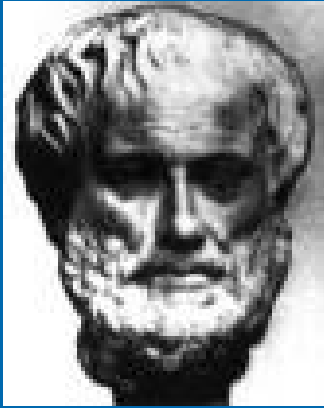
Szaksebészek

„traumatológus”

Lágysebész: hólyag, sérv, pajzsmirigy

Görög fogászat

Hippokratesz 32 §-ban foglalkozik a fogbetegségekkel

Fogfájás – csillapítás

Extractio- első célzott fogfogók

Apollón templomában Delphoi

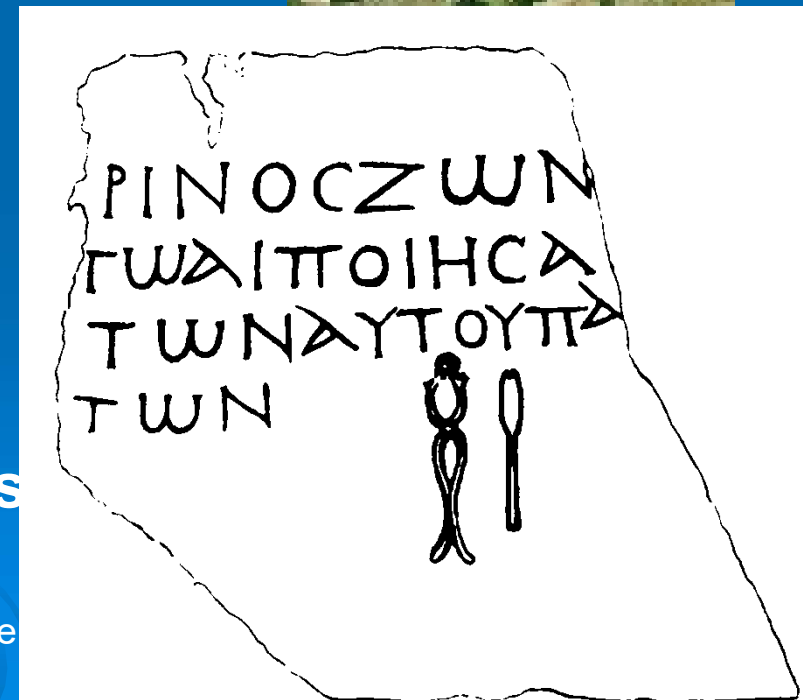
Protetika: arany ligatúrák

Ficam helyreállítása, rögzítés

**Caries etiológiája: belső nyálpangás
helytelen ételek fogyasztása**

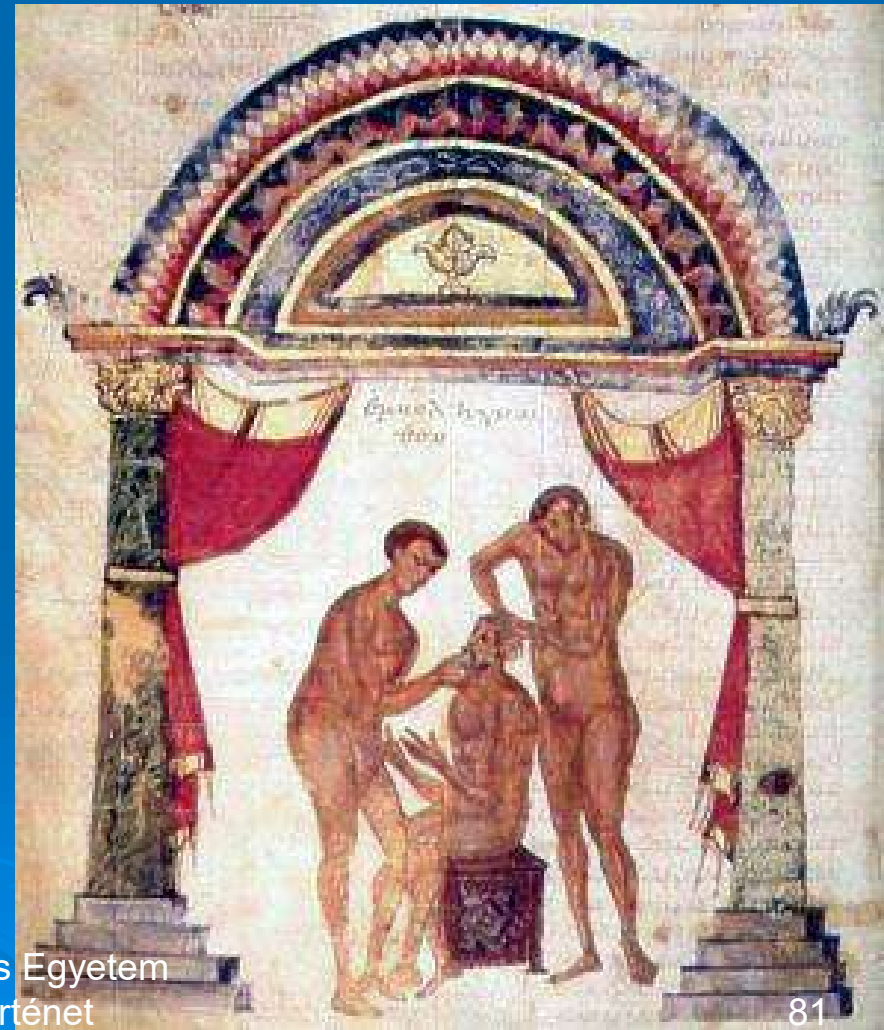
A fog vérellátásának felismerése
© prof.dr.Forrai Judit
Arisztotelesz leírás

Semmelweis Egyetem
Orvostörténet

Görög chirurgusok *kheir* (kéz) és *ourgos* (művelet)

Fogorvoslás: Etruszkok

Medicus arteficus dentium

Arteficus dentium

Fogakat színezték – sajátos jelentéstartalom

Gyakorlati haszon – re-szocializáció

➤ Fogpótlás – korona

- drótozás - híd

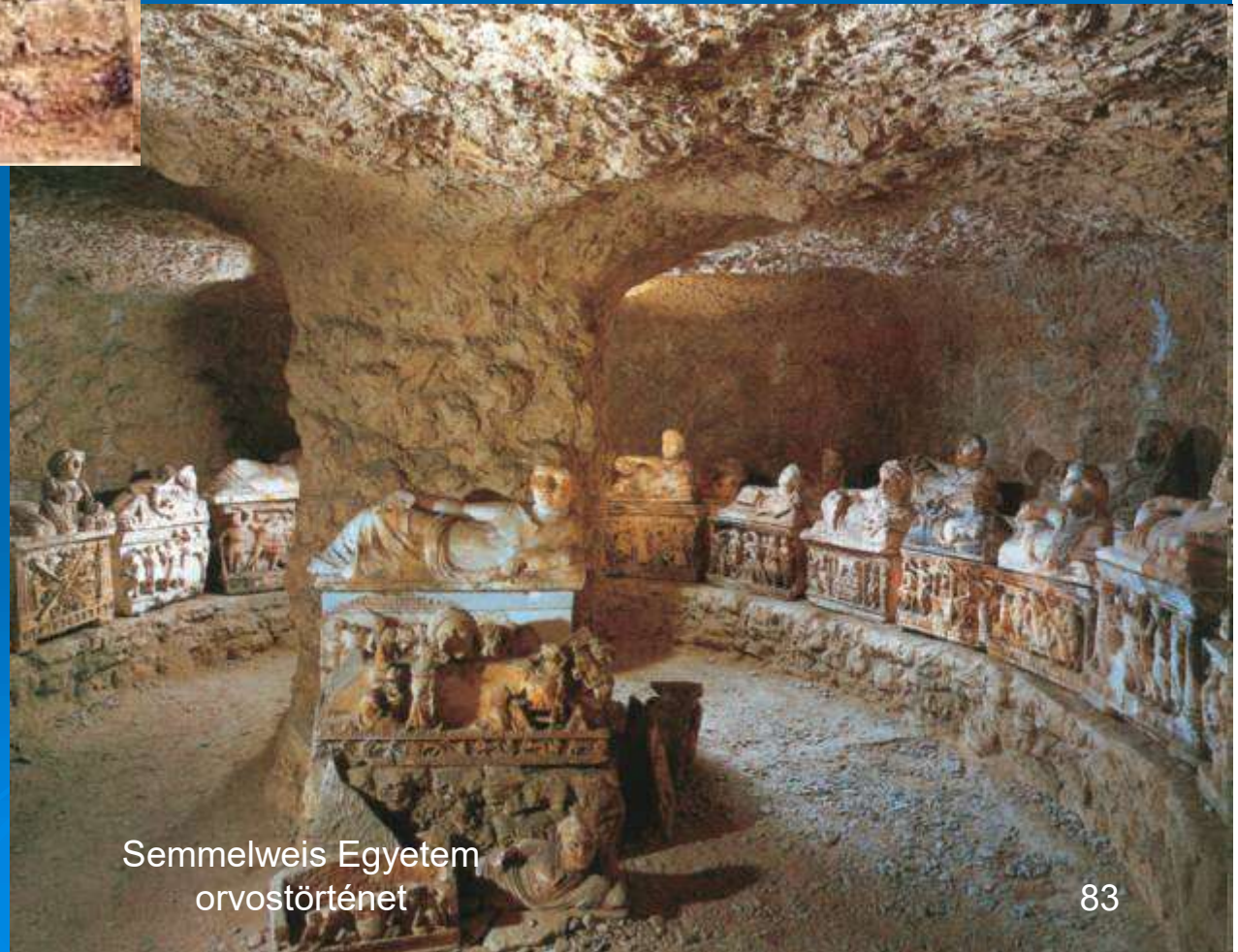
- teljes fogsor

Arany-koronák díszítése

Etruszk sírok i.e. 700-500

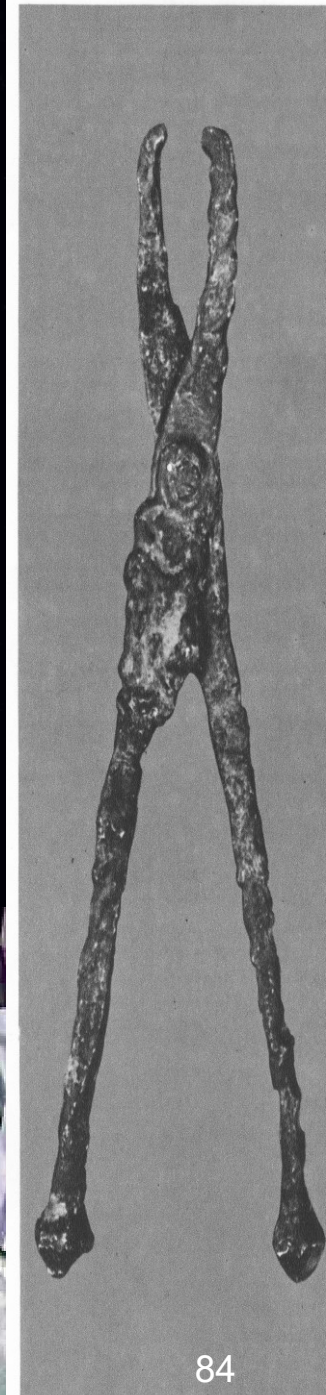
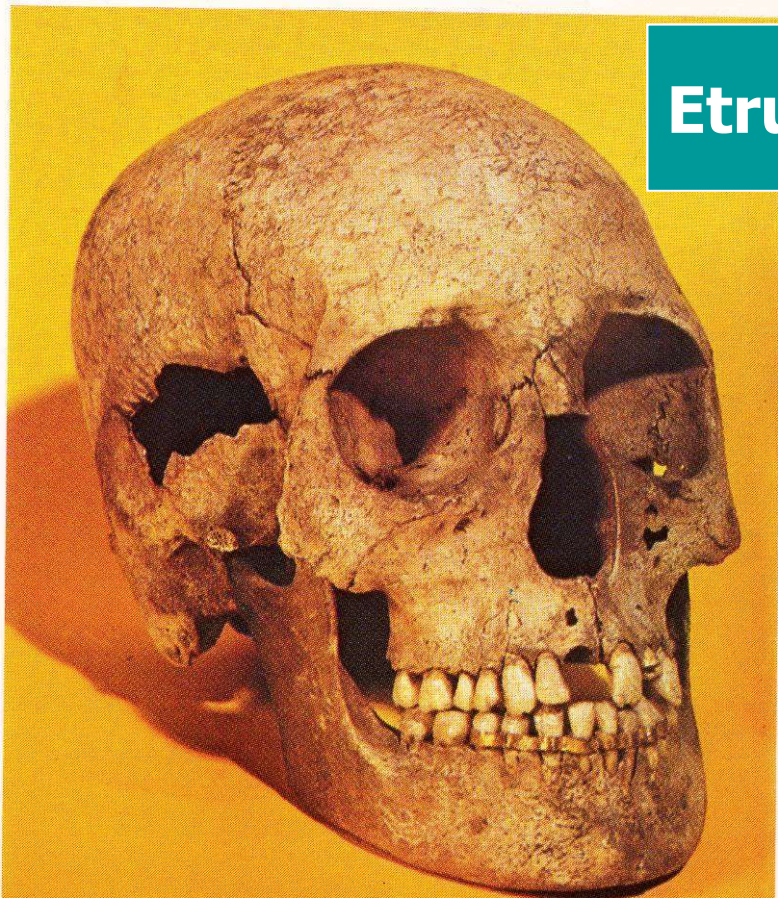

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Etruszk arany fogpótlások

© prof.dr.Forrá Judit

Semmelweis Egyetem
Orvostörténet

Gyógyulás, gyógyítás egyéb helye:

- A víz, mint életerő
- öntözés
- fürdők, pihenőhelyek, rekreáció stb.

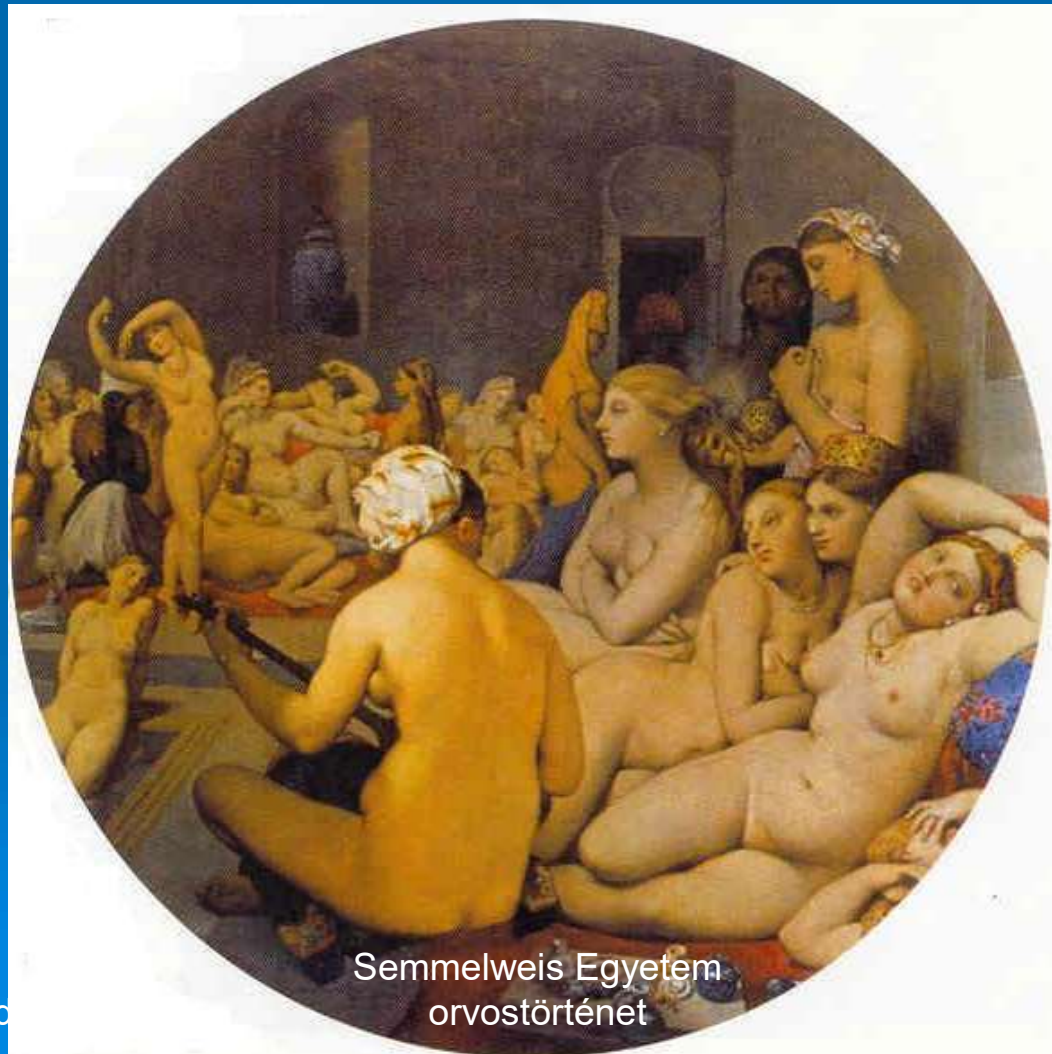
© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

85

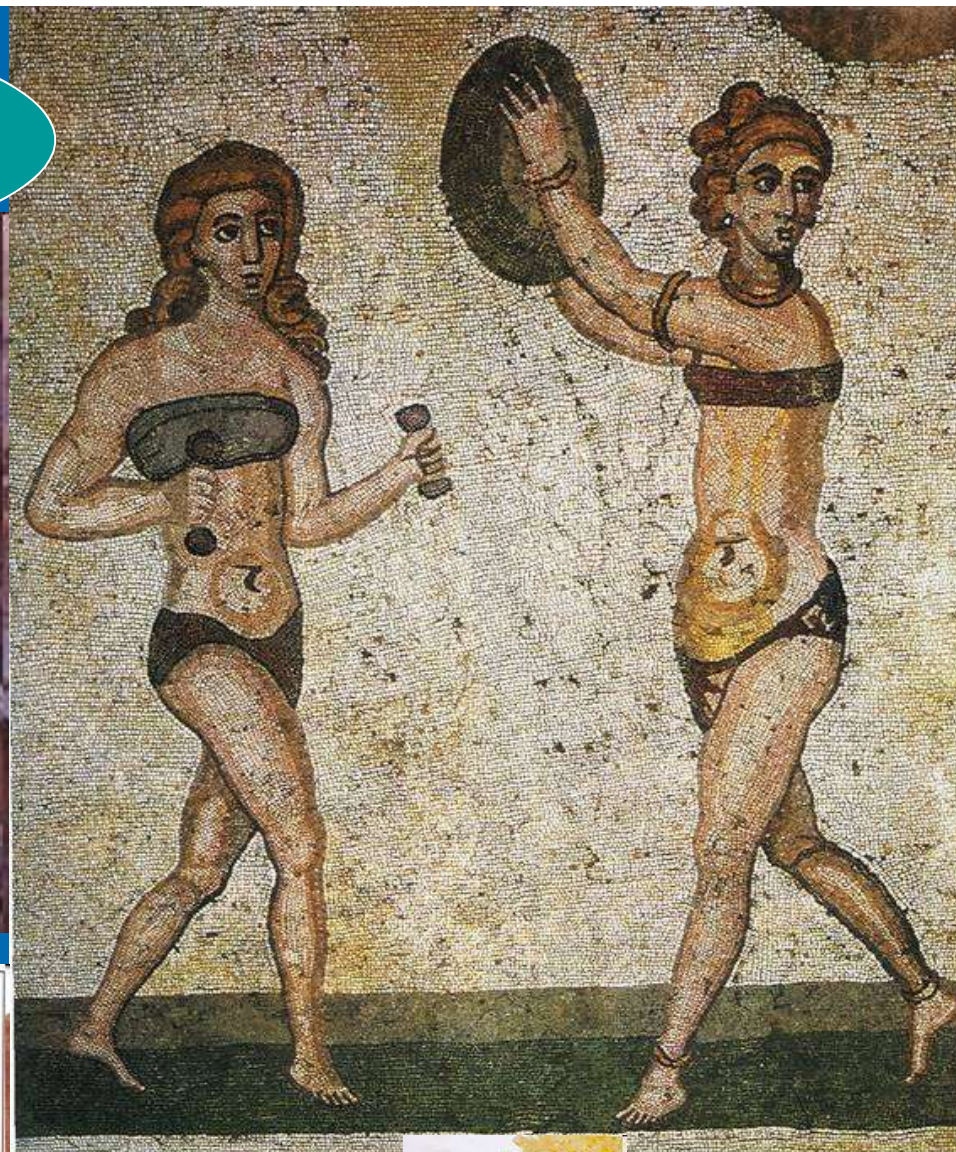
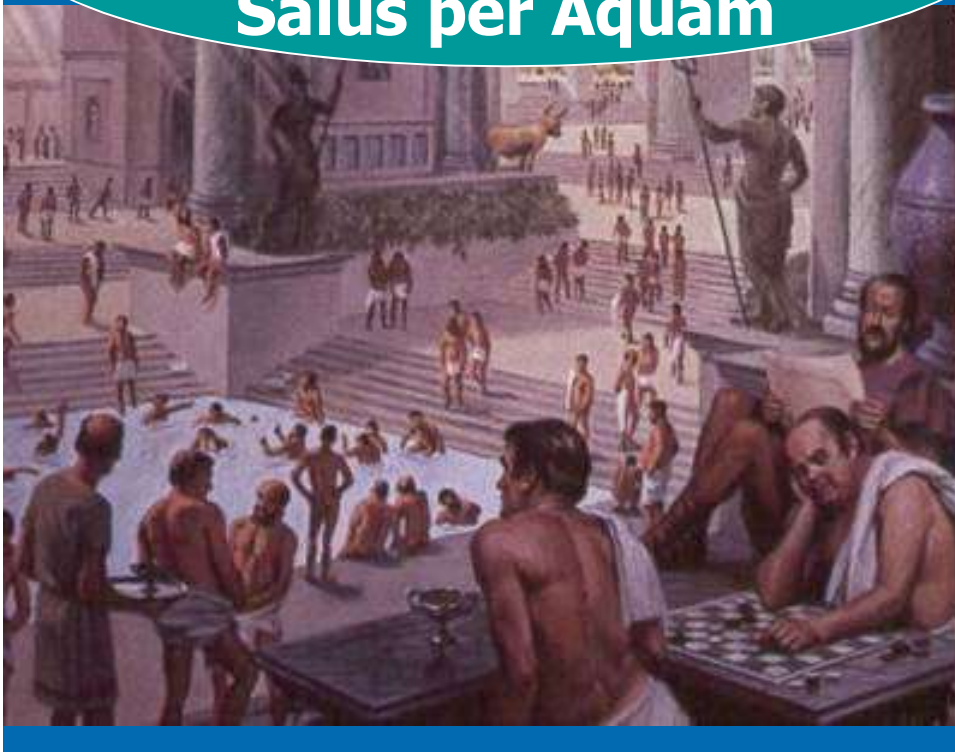
Fürdő kultúra gyógyulás, gyógyítás

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

római „termák” spa Salus per Aquam

Semmelweis Egyetem
Orvostörténet

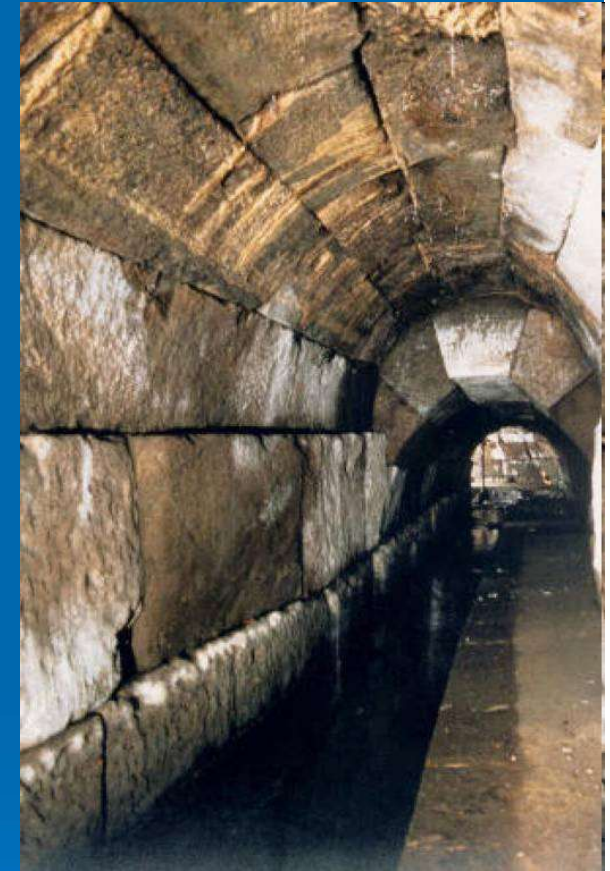
- Maga a szappan szó is a rómaiaktól ered, akik tisztálkodásuk eszközeit szapo-nak nevezték.
- A kelták a hamu és zsír elegyét szaipo-nak hívták, ami ugyancsak nem áll messze a mai szappan szótól.

római egészségügy

vízöblítéses latrina

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostudományi

aqueductus

Cloaca Maxima

Ostia

latrina

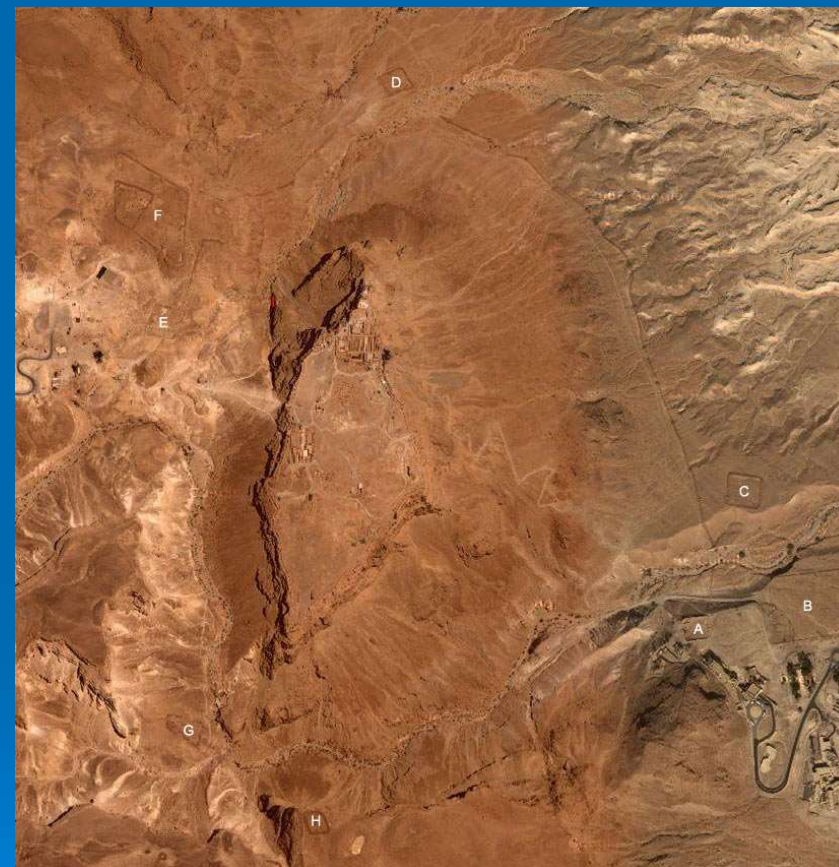
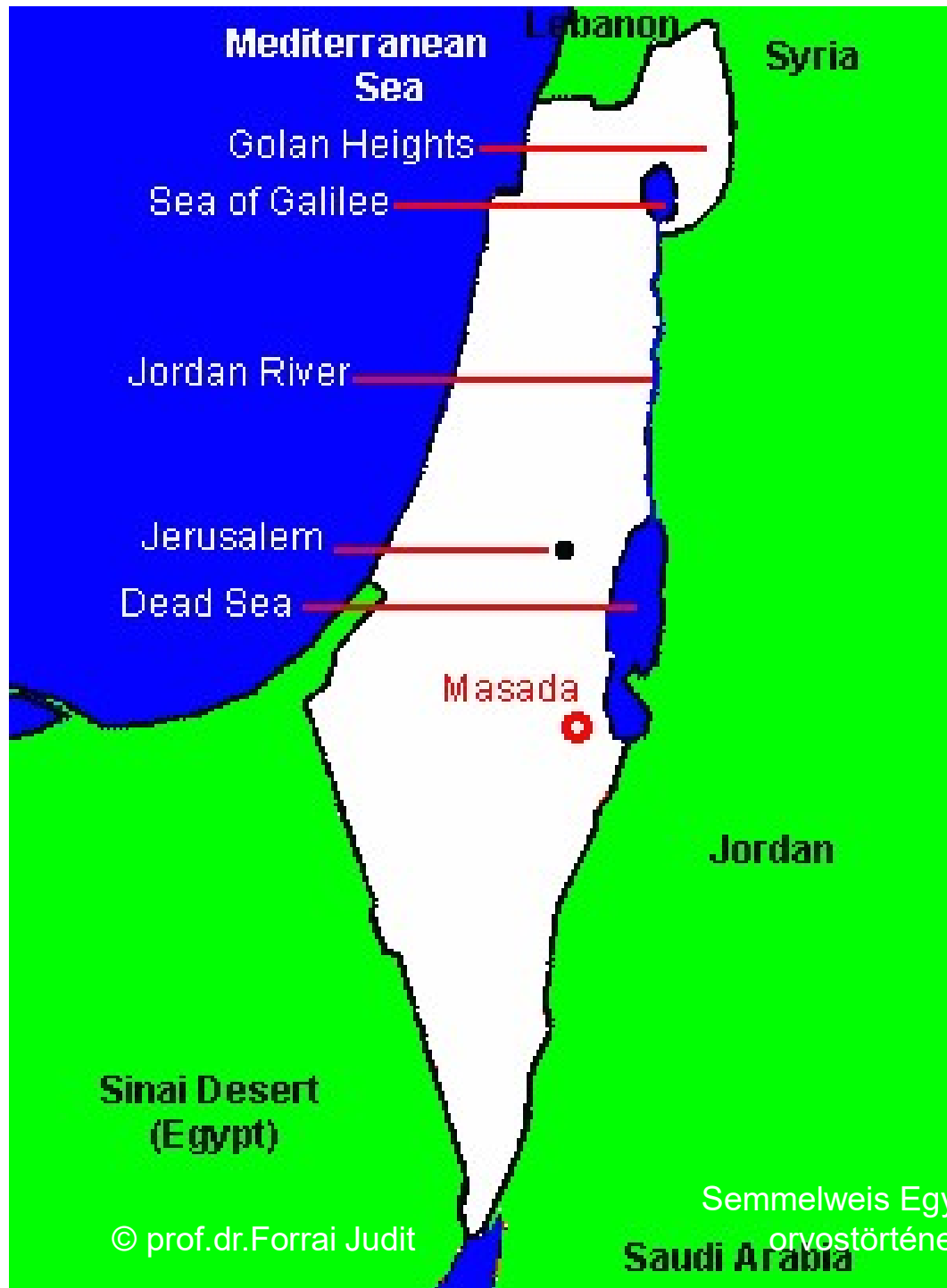

Tersetorium, botra erősített szivacs a római kori WC-papír

Massada

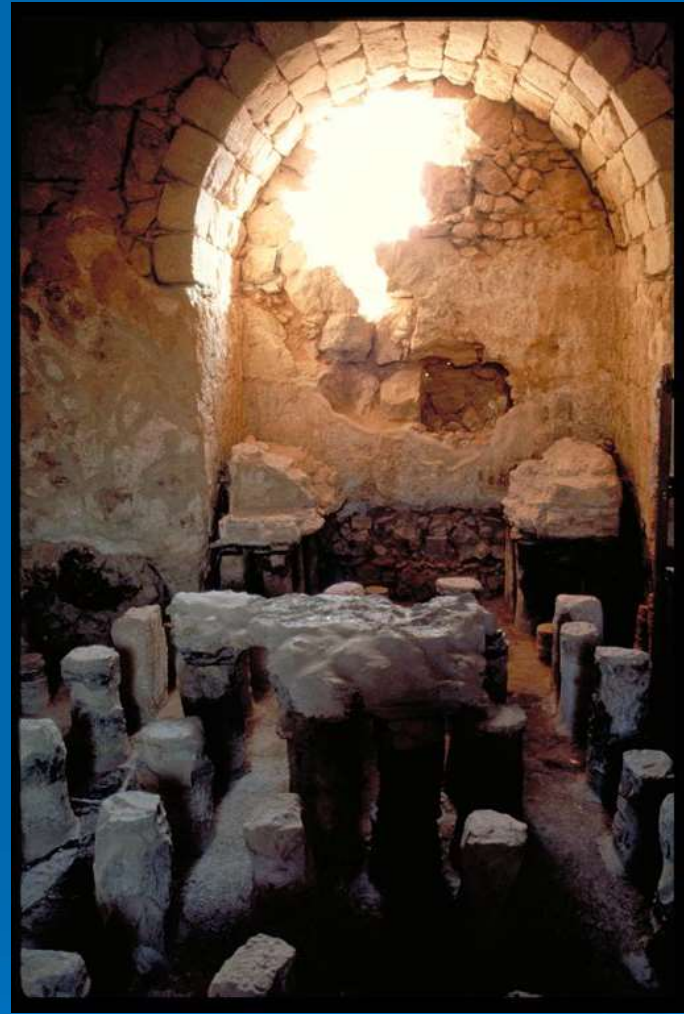
**Herodes,
Judea királya
ie.37**

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet
www.holidayinIsrael.com

**Massada:
Herodes egyik nagy műve**

96

**Herodes fürdője
Massada hegyén**

Athén

Caesarea

Salamon temploma

© prof.dr.Forrai Judit

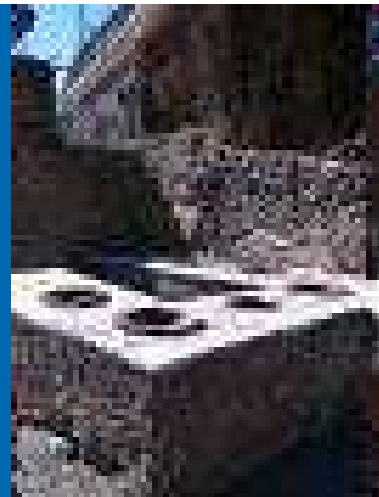
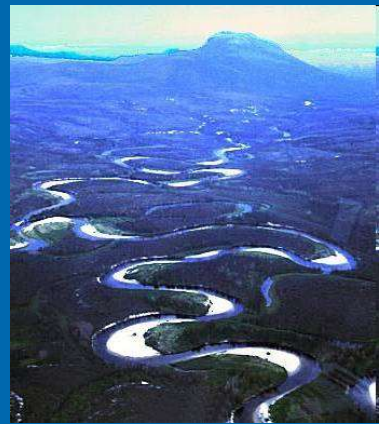
A nyugati fal

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

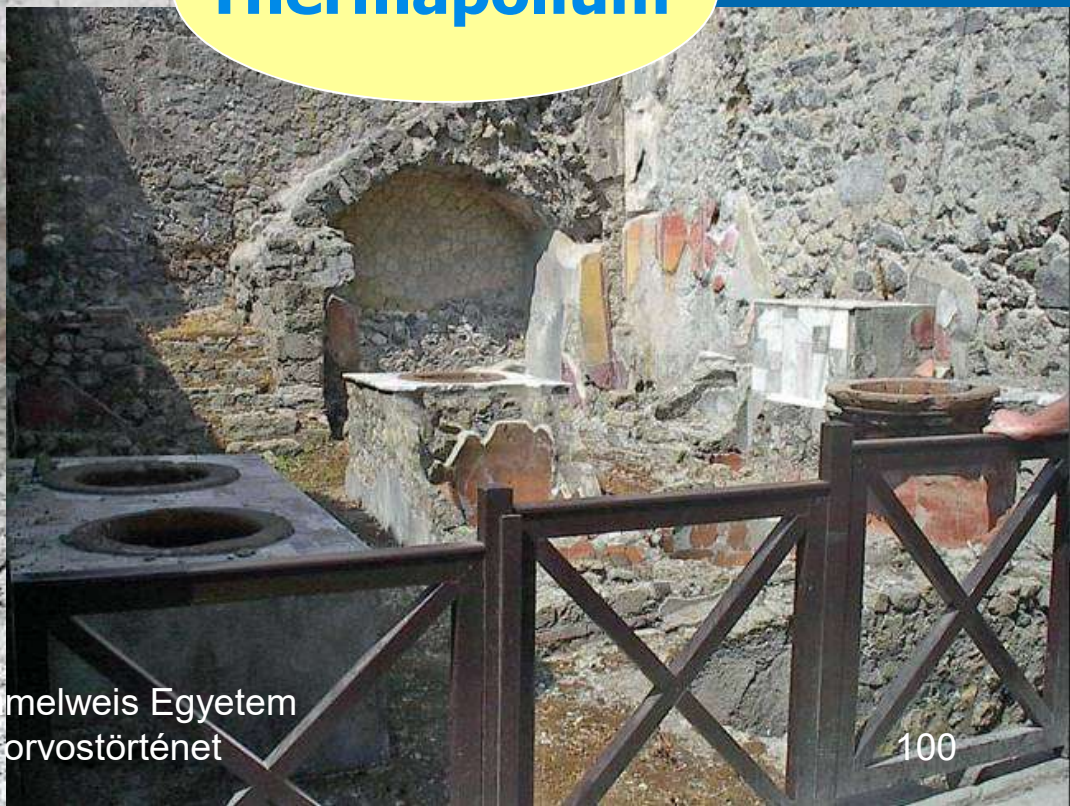
Tepidarium

30-40 fokos gőzfürdő illóolajok alkalmazásával közepes páratartalom mellett. Órákon át élvezhető, nem terheli a szervezetet. A **tepidárium**ban átmelegített márványból vagy kőből készült ágyak segítik az ellazulást.

Herculaneum, tepidarium, Nápoly

Thermapolium

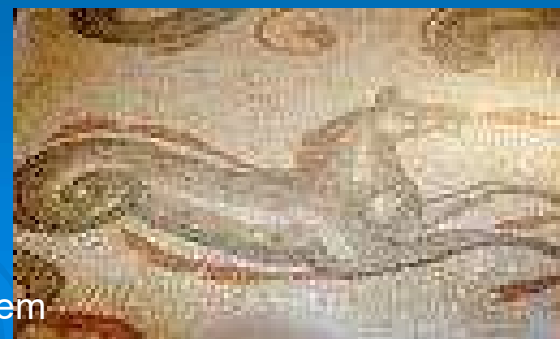
fürdő az angliai Bath városában

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

© prof.dr.Forrai Judit Caracalla fürdője Semmelweis Egyetem
orvostörténet

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Alexandriai iskola holisztikus szemlélet 2.

ERASZISZTRÁTOSZ

a vér áramlását a szív billentyűi irányítják
ismerte a tüdőartériákat

az artériák és vénák között összefüggés van
megkülönböztette az érző és mozgóidegeket

- az arthritiszek által okozott bonctani elváltozásokat
- tüdőgyulladás esetén beálló tüdővérkörü pangást
- a máj kóros elváltozásait

„hasvízkór esetén nem elegendő a felgyűlt folyadék
lebocsátása, hanem az okot kell megszüntetni.

A római orvostudomány korszakai

1. az *első* nagyjából a Kr.e. 2. század elejéig tartott - ez a latin **népi gyógyászat**, illetve a kultuszok kora
1. A *második* periódus a **görög tudomány megjelenése** Kr.u.3. századig terjed: hadsereg és hügiéne
2. A *harmadik* korszakot a **kereszténység térhódítása** és a gyógyító intézményének megjelenése

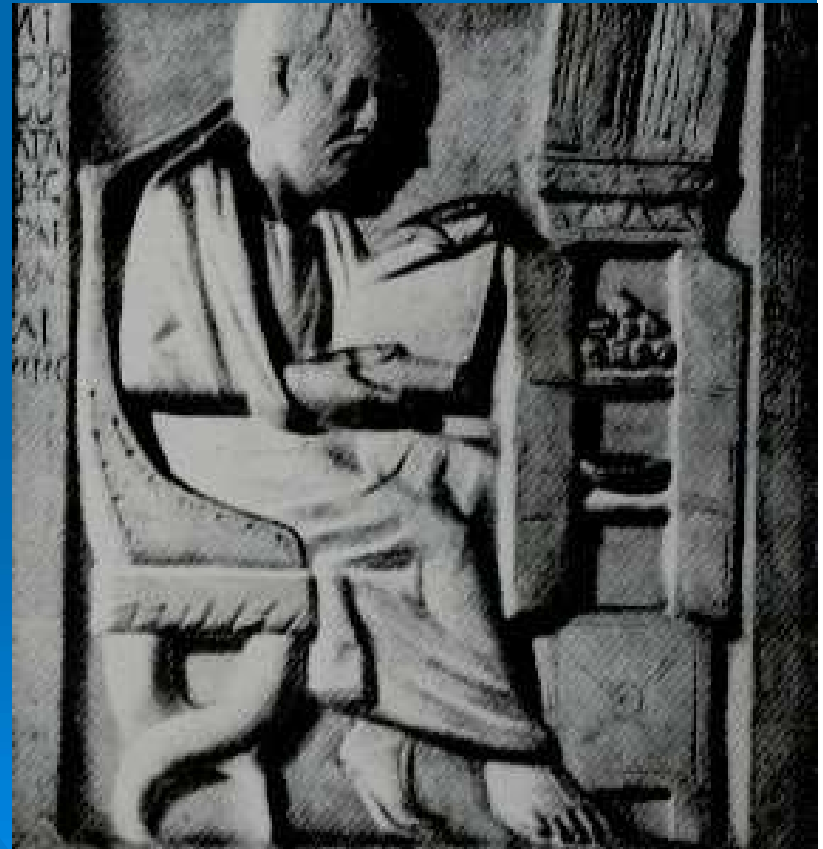
Idegenkedés a görög orvosoktól

Cato.:

„Ha ez a népség elterjeszti tanait, minden romlásba dől, de méginkább így lesz, ha elküldi hozzánk orvosait.”

A RÓMAI BIRODALOM ORVOSAI

- A görög iskola érvényesült a Római Birodalomban. Az alapokat itt is a Corpus Hippocraticum jelentette.
  - Privát orvosok
  - Családorvosok
  - „Tisztiorvosok”

Római egészségügy, orvosok

- Udvari orvos (*archiater palatinus*)
- Hatósági orvos (*archiater popularis*)
- Városi kerületi orvos (*medicus*)
- Tűzoltó-, katoná-, hajóorvos
- Egészségügyi felügyelő (*aedilisek*): köztisztaság, piac, bordély, temetkezés

Görög-római egészségügy

vízöblítéses latrina

Cloaca Maxima

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

aqueductus

© prof.dr.Forrai Judit

Semmelweis Egyetem
orvostörténet

Köszönöm a figyelmet

114